

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

**НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

СЕРІЯ 5

**ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ:
РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

ВИПУСК 7

2. *Гребнев Л. С.* Общество, учебные заведения, академические свободы (образование в России: грань тысячелетий) // Мир России. - 2001. - №4. - С. 162-178. - http://www.hse.ru/journals/wrldross/vol01_4/Grebnev1.htm, 18.10.2004 р.
3. *Зимняя И. А.* Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия. - М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. - 42 с.
4. *Морзе Н. В.* Система методичної підготовки майбутніх вчителів інформатики в педагогічних університетах: Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. - К., 2003. - 605 арк.
5. *Сухомлин В. А.* Разработка системы компетенций для образовательного стандарта нового поколения по направлению "Информационные технологии". - http://www.sukhomlin.ru/results/doklad_Volgograd.doc, 30.10.2005 р.
6. Освітні структури, результати навчання, навчальне навантаження і обчислення кредитів за Європейською системою взаємозарування кредитів // Мат. наук.-практичного семінару "Кредитно-модульна система підготовки фахівців у контексті Болонської декларації", м. Львів, 21-23 листопада 2003 р. / МОН України; Нац. ун-т "Львівська політехніка". - Львів, 2003. - С. 58-72. - http://www.mon.gov.ua/education/higher/bolon/r_coll.doc, 11.10.2004 р.
7. Проектирование образовательных стандартов на основе компетентностного подхода и кредитно-модульной системы зачетных единиц / Под ред. Е. И. Моисеева и В. В. Тихомирова. - http://www.academy.fsb.ru/icccs/1251/v_01.doc, 20.07.2006 р.
8. *Спірін О. М.* Характерні вимоги до цілей та змісту кредитної освітньої технології // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. - 2005. - № 24. - С. 25-129.
9. Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів: Навчальний посібник: У 2-х ч. / За заг. ред. д-ра пед. наук О. А. Дубасенюк. - Житомир: ЖДГУ, 2001. - Ч. 1. - 267 с.
10. *Hutmacher Walo.* Key competencies for Europe: Report of the Symposium Berne, Switzerland, 27-30 March 1996 / Council for Cultural Co-operation (CDCC) // Secondary Education for Europe Strasbourg. - 1997. - P. 11.
11. Tuning Educational Structures in Europe. - http://www.europa.eu.int/comm/education/policies/educ/tuninig/tuning_en.html, 25.10.2005 р.

А н н о т а ц и я

В данной статье изложено понимание компетентностного подхода в проектировании профессиональной подготовки учителя информатики. Предложена обшая структура, классификация компетенций и основные характеристики специальных компетенций учителя информатики.

*Титова Н. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Сучасні політичні і соціально-економічні зміни в суспільстві, а саме входження України в цивілізоване світове співтовариство зумовили структурну реформу національної системи вищої освіти. Однією з передумов входження України до єдиної Європейської зони вищої освіти є досягнення системою вищої освіти України цілей Болонського процесу. А саме створення до 2010 року європейського наукового та освітнього простору задля підвищення спроможності випускників вищих навчальних

закладів до працевлаштування, поліпшення мобільності громадян на європейському ринку праці, підняття конкурентоспроможності європейської вищої школи.

Принципи Болонського процесу передбачають розробку і використання системи залікових одиниць, яка покликана вирішити проблему порівняння освітніх програм, сприяти збільшенню академічної мобільності. Система залікових одиниць - це механізм, що дозволяє кількісно оцінити в умовних одиницях виміру обсяг здобутої освіти, виходячи із середньої трудомісткості її здобуття за традиційної педагогічної технології очного навчання (лекції-семінари-практикуми, самостійна робота, контроль проміжний і заключний).

У світовій системі вищої освіти широко застосовується декілька систем залікових одиниць (ECTS - європейська система, USCS - американська система, CATS - британська, UMAP - система країн Азії і басейну Тихого Океану), і розробка національної системи залікових одиниць з врахуванням світового передового педагогічного досвіду потребує спеціального дослідження.

Деякі українські вищі навчальні заклади вже мають певний досвід з упровадження елементів Європейської кредитно-трансферної системи оцінювання (*ECTS - European Community Course Credit Transfer System*). Саме її розглядають як засіб підвищення мобільності студентів щодо переходу з однієї навчальної програми на іншу, включно з програмами післядипломної освіти. ECTS є багатоцільовим інструментом визнання й мобільності студента, засобом реформування навчальних програм, а також засобом передачі кредитів вищим навчальним закладам інших країн [5; 6].

Багато суперечок виникає з приводу розширення та поглиблення практики використання системи, особливо щодо накопичення кредитних одиниць. Існують побоювання, що надто квапливе поширення ECTS може призвести до зниження якості освіти. Проте чимало вищих навчальних закладів Європи вважають свої національні системи сумісними з ECTS (але більшою мірою для переведення академічних кредитів, аніж для їх акумулювання). У цих випадках мова йде або про можливість звичайного переведення національних систем в ECTS, або про пряме застосування власне системи ECTS. Визнано переваги цієї системи для введення модульної організації освітнього процесу.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України з 2003-2004 навчального року у вищих навчальних закладах проводиться педагогічний експеримент щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу [6, 5]. Про своє бажання взяти в ньому участь відразу заявило близько п'ятдесяти університетів.

Отже, постає завдання напрацювати принципи побудови навчального процесу (зокрема систему оцінювання навчальних досягнень студентів), які будуть адекватні загальноєвропейським, і разом з тим не втрати свою національну неповторність, унікальність.

Звернемося до історії розвитку нашої традиційної системи оцінювання. Найдавнішою системою балів у Європі була така, що нараховувала 3 відмітки: краща (1), середня (2) і гірша (3). Це були певні розряди, які не можна було складати, виводити з них середній бал, додавати до балів різні додаткові позначки. Але дуже швидко

з'ясувалося, що не вистачає балів і виникла п'ятибальна система, яка і перейшла до нас з Німеччини.

З часом система балів перестала означати розряди, а за її допомогою намагалися оцінити навчальні досягнення студентів, учнів. Головні тези критиків тогочасної бальної системи, справедливі і по сьогоднішній день.

Сутність балу, як виразу думки викладача про навчальні досягнення студента, учня, була сформульована видатним російським просвітителем XIX ст., директором Петербурзького вчительського інституту Карлом Сент-Ілером. Він акцентував, що бал є умовним знаком, який замінює відомі слова (*bene-male* - в середні віки та ін.) Немає одиниці для порівняння, еталону, за допомогою якого можна було б виміряти і об'єктивно оцінити знання тих, хто навчається [4].

З того часу точаться різноманітні дебати про правомірність, переваги і недоліки оцінки, як невід'ємної форми педагогічного процесу. Визначення місця педагогічної оцінки в начально-виховному процесі (П. Амонашвілі, Б. Ананьев, П. Булонський, О. Богданова, Н. Дайрі, В. Полянський, Е. Петровський, Н. Тализіна та ін.); взаємозв'язок контрольно-оцінювальної діяльності зі змістом освіти (Ю. Бабанський, В. Раєвський, І. Лернер, О. Савченко, М. Скаткін, В. Оніщук та ін.); критеріїв та норм педагогічної оцінки на основі застосування різнобічних засобів контролю (В. Безпалько, Т. Ільїна, Е. Петровський, М. Ярмаченко та ін.).

Знаходимо критику традиційної системи оцінювання і в сучасних періодичних виданнях: "... існуюча в країні система оцінювання є нонсенсом, коли оцінки піддаються арифметичним діям: виводиться середня з суми наявних ...але річ тут навіть не в арифметичних діях, тут справа набагато глибша, ніж здається,- це зміна самої ідеології оцінювання та підходів до ... студента як вмістилища знань" - зазначає в своїй статті "Болонський процес як точка зустрічі двох Європ . Погляд з Англії, Ірландії та Польщі" Володимир Різун, директор Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка.

"Серйозною проблемою завжди була й залишається проблема оцінювання знань, умінь і навичок говорить в статті. "Про переваги модульно-рейтингової технології навчання" М. П. Власко, О. В. Устименко, з чим ми повністю погоджуємося "Це одна з найбільш "білих плям" у сучасній педагогіці: надто багато тут приблизного й суб'єктивного." Автори даної статті далі пропонують відзначити п'ять вад традиційної системи оцінювання навчальних досягнень студентів, з яких ми зупинимося на чотирьох: по-перше, дискретність традиційної системи оцінювання надто велика (тобто оцінка надто приблизно відображає справжній рівень підготовки студента); по-друге, статус офіційної оцінки рівня підготовки студента має лише оцінка, здобута під час семестрового іспиту. Поточні оцінки мають допоміжний, неофіційний характер, що негативно впливає на повсякденну роботу над навчальним матеріалом. По-третє, оцінка окремих навчальних досягнень має різну "вагу" в загальній (підсумковій) оцінці, що суттєво знижує її вірогідність. І по-четверте, традиційна система оцінювання не передбачає можливості самооцінки студента [2, с. 101-103].

Важливою умовою підвищення ефективності навчально-виховного процесу є систематичне використання педагогом об'єктивної інформації про перебіг та результати оцінювальної діяльності. Розглядаючи педагогічну оцінку як невід'ємний та багато

аспектний компонент навчально-виховного процесу, дослідники звертають увагу на складність її використання в умовах сучасної вузівської практики. Пронизуючи всі етапи навчально-виховного процесу, оцінювання впливає як на діяльність студентів, так і на діяльність викладача. Виступаючи головним показником освітніх результатів студента, оцінка впливає на його самооцінку, що накладає безпосередній відбиток на формування особистості загалом і на фахову компетентність майбутнього вчителя. У діяльності викладача оцінка виступає завершальним етапом контролю за результатами освіти. Водночас вона спонукає викладача постійно аналізувати якість знань та вмінь студентів, визначає ефективність процесу навчання і виховання, коригує методику викладання, форми та засоби.

У зв'язку з цим особливо актуальною і значущою стає проблема недосконалості визначення якості української вищої освіти, а отже, оцінювання результатів навчальних досягнень студентів та їх моніторингу, відповідного європейським стандартам. Моніторинг розглядається як ефективний засіб отримання інформації про функціонування освітньої системи та її компонентів, передусім за навчальними досягненнями.

Значно покращити якість вищої освіти і задовольнити одну з вимог Болонського процесу може модульне-рейтингове навчання, яке вперше було запроваджене в 60-ті роки в США і нині досить швидко розповсюджується в англomовних країнах та Західній Європі.

Модульно-рейтингова технологія навчання складається з двох частин, які взаємно пов'язані між собою і доповнюють одна одну, - модульна і рейтингова. Поняття модуля по-різному трактується в наукових дослідженнях і педагогічній практиці. Слово "модуль" від латин, *modulus* означає міра. Ми будемо користуватися поняттям модуля, яке подане в проекті тимчасового положення про організацію навчального процесу у кредитно-модульній системі, розробленого Міністерством освіти і науки України "модуль - це задокументована завершена частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу" [11, с. 16-17].

Слово "рейтинг" від англ, *rating* означає потужність, інакше кажучи це - індивідуальний, числовий показник оцінки популярності програми, планів тощо. Загалом ступінь популярності будь-чого і будь-кого, його оцінка, розряд.

Рейтингова система оцінювання враховує засвоєння студентом певної навчальної дисципліни та якість його навчальної діяльності протягом семестру й успішність навчання з усіх дисциплін навчального плану, а також активність та результативність його творчої роботи (участь в олімпіадах, наукові доповіді на конференціях, участь у конкурсах робіт, наукові статті тощо). Разом з тим рейтингова система оцінювання навчальних досягнень студентів не скасовує повністю традиційної системи оцінювання, а діючи поряд з нею, робить її гнучкішою, об'єктивнішою і сприяє систематичній та активній самостійній роботі студентів протягом усього періоду навчання. А також забезпечує здорову конкуренцію між студентами у навчанні, сприяє виявленню і розвитку творчих здібностей студентів [12, с. 52-53].

Тепер слід зазначити саме головне, що студент одержує ще кредитну оцінку (число кредитів), при умові виконання всіх вимог, які прийняті системою оцінювання навчальних досягнень студента (залік, іспит, диплом тощо). Варто конкретизувати розходження двох індикаторів системи академічного оцінювання: кредити і власне оцінок. Кредити відображають обсяг виконаної роботи, а оцінки - якість набутих знань і навичок.

Слово “кредит” від латин, *creditum* означає позичка.

“Кредити ECTS є числовим еквівалентом оцінки (від 1 до 60), призначеної для розділів курсу, щоб охарактеризувати навчальне навантаження студента, що вимагається для їх завершення” [11, с. 16-17]. Вони відображають кількість роботи, якої вимагає кожен блок курсу відносно загальної кількості роботи, необхідної для завершення повного року академічного навчання у закладі, тобто лекції, практична робота, семінари, консультації, виробнича практика, самостійна робота - в бібліотеці чи вдома - і екзамени чи інші види діяльності, пов'язані з оцінюванням. ECTS, таким чином, базується на повному навантаженні студента, а не обмежується лише аудиторними годинами.

Дидактичний кредит - це один із критеріїв порівняння якості вищої освіти у різних навчальних закладах, який забезпечує студентам право вільного вибору навчальних дисциплін відповідно до структурно-логічних схем з метою вчасного і якісного їх засвоєння. Крім того, він є числовою мірою повного навчального навантаження студента (1 кредит - 36 академічних годин) [11, с. 17].

Щодо призначення кредитів ECTS для розділів курсу, то за відправну точку слід брати повну структуру програми і звичайну модель курсів, які студент повинен буде пройти у навчальному році, щоб завершити кваліфікацію в рамках офіційної тривалості навчання. Користуючись принципом “від найменшого до найбільшого”, уникаючи використання дробових чисел в рейтингах кредитів (наприклад, 1, 67 кредитів) призначати кредити всім наявним розділам курсу - обов'язковим або факультативним.

У модульних програмах, де всі розділи курсу є тотожними за своєю значимістю, або де діє система кредитів, що базується на навчальному навантаженні студента, необхідно застосувати коефіцієнт конверсії. Наприклад, норвезька ступенева система є модульною і кредитною, що базується на 20 кредитах на навчальний рік. Щоб конвертувати норвезькі кредити у кредити ECTS, треба просто помножити числову величину норвезького кредиту на коефіцієнт 3, щоб одержати еквівалент оцінки кредиту ECTS. Концепція ECTS повинна забезпечувати гнучкість, і це стосується розподілення кредитів. До компетенції закладів належить демонстрація цілісного підходу до розподілення кредитів між схожими програмами навчання.

Кредити слід також виділяти на дипломний проект, кваліфікаційну роботу і виробничу практику, де ці “розділи” є офіційною частиною програми з присвоєнням відповідного кваліфікаційного ступеня, включаючи вчені ступені, поки триває процес оцінювання успішності. Кредити ECTS призначаються для розділів курсу, але присвоюються лише студентам, які успішно завершили курс, задовольняючи всі необхідні вимоги стосовно оцінювання.

Процедура оцінювання може проводитися у різноманітних формах: письмові чи усні екзамени, курсова робота, поєднання цих двох чи інших засобів таких, як

презентації на семінарах тощо.

Суттєвим моментом у процедурі оцінювання є те, що кредити надаються не лише за хороші оцінки - загальна кількість кредитів на один курс є фіксованою і однаковою для всіх студентів, які досягають успіху в цьому оцінюванні. Якість роботи студентів над програмою навчання визначається через виставлення оцінок. Кожний курс, який вивчав студент, записується у переліку оцінок вивчених дисциплін не лише за системою ECTS, але також за шкалою місцевого вищого навчального закладу і, можливо, за оціночною шкалою, узгодженою зі шкалою оцінювання ECTS. Комбінація балів і кредитів за системою ECTS представляє результати навчання студента відповідно до кількісної і якісної характеристики.

Кількість оцінок у шкалі оцінювання ECTS, на нашу думку, є компромісною. Бо менша кількість оцінок дала б занадто мало інформації, більша кількість оцінок означала б певні уточнення, яких не існує, та спричинила б збільшення механічної роботи у виставленні оцінок. Визначення п'яти прохідних рівнів оцінок було обране для максимізації значення оцінок "А" та "Е".

В межах модульно-рейтингової технології навчання система оцінювання виконує значно більшу кількість функцій, ніж за традиційним підходом, а саме: навчальну, контролюючу, виховну, коригуючу, мотиваційну тощо.

Реалізація цих функцій у навчальному процесі пов'язана з умінням викладача обирати типи, види, методи контролю, розробляти (відповідно до етапу навчання) засоби контролю, здійснювати розподіл навчального матеріалу на модулі тощо.

Отже, ми переконуємося, що система ECTS сприяє полегшенню визнання навчальних досягнень студентів закладами через використання загальнозрозумілої системи оцінювання - кредити і оцінки - а також забезпечує засобами для інтерпретації національних систем вищої освіти.

Кредитно-модульна система підготовки фахівців забезпечує оптимізацію навчального процесу, передбачає посилення самостійної роботи студентів, встановлення чіткої індивідуальної траєкторії здобуття вищої освіти, де враховуються всі навчальні досягнення під час навчання в різних університетах, що є дієвим засобом підтримки студентської мобільності. За такої системи об'єктивно оцінюється досягнення студентів, що певною мірою унеможливує суб'єктивізм з боку викладача.

Використана література:

1. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої освіти: Історія. Теорія. - К.: Либідь, 1998. - 558 с.
2. *Власко М. П.* Про переваги модульно-рейтингової технології навчання // Педагогіка і психологія. - 2004. - № 2. - С. 98-106. ч./з. № 2.
3. *Гамзюк М.* Навчання за кредитно-модульною системою. Перші підсумки // Освіта. - 2004. - 10 листоп. (Ль 48). — С. 2. ч./з. № 1.
4. *Ерн. Ф.* Що думали про бали наші батьки? // Вісник виховання. - 1901. - № 3. - С. 8.
5. *Жовта І.* Українські вищі навчальні заклади впроваджують кредитно-модульну систему підготовки студентів // Освіта України. - 2004. - 27 січня (№ 7). - С. 5-6. ч./з. № 1.
6. *Кремень В. Г.* Болонський процес: зближення, а не уніфікація // Освіта. Технікуми, коледжі. - 2004. - 4 листоп.(№ 2). - С. 4-7.

7. *Мороз І. В.* Педагогічні умови запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу: Монографія: - К.: ТОВ "Освіта України", Коо, 2005. - 278 с.
8. *Нагаєв В. М.* Оцінювання навчальної діяльності студентів за модульно-рейтингової технології навчання // Педагогіка і психологія. - 2000. - № 3. - С. 84-90. ч./з. № 2.
9. *Полонський В. М.* Оцінка знань школярів. - М., 2002.
10. Про проведення педагогічного експерименту щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу: Наказ міністерства освіти і науки України від 23.01.2004 р. №48.
11. *Сікорський П.* Дидактичні поняття кредиту і модуля в контексті Болонського процесу // Шлях освіти. -2004. -№ 2. -С. 15-19. ч./з. № 2.
12. *Якименко Ю.* Кредитно-модульна система як важлива складова інтеграції вищої освіти України до загальноєвропейського освітнього простору //Вища школа. - 2004. - № 1. - С. 50-62. ч./з. №1

А н н о т а ц и я

Стаття посвячена проблеме формирования системы оценивания учебных достижений студентов, как составляющей мониторинга качества образования. Рассмотрены преимущества и недостатки традиционной системы оценивания и основные этапы внедрения кредитно-модульной системы организации педагогического процесса в высших учебных заведениях.

*Хоруженк Т. А.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ЗАСТОСУВАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ТЕСТІШ У ПРОЦЕСІ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ ПРАЦІ

Глобальні світові процеси, пов'язані зі створенням єдиного європейського освітнього і наукового простору, приєднання України до Болонського процесу поставили перед вітчизняною освітньою галуззю цілу низку завдань, пов'язаних з переходом на ступеневий рівень отримання освіти, розширенням мобільності студентського та викладацького складу, забезпеченням працевлаштування випускників, а також запровадженням кредитної системи навчання та здійсненням контролю її якості.

Особливе місце серед новітніх технологій кваліфікованого контролю в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу майбутніх учителів обслуговуючої праці займають тестові вимірювання, які протягом не одного десятиріччя застосовуються у світовій практиці підготовки фахівців.

Тест (від англ. *test* - іспит, випробування, дослід) - система прийомів для випробування та оцінювання окремих психічних рис і властивостей людини; завдання стандартної форми, виконання якого повинно виявити наявність певних знань, умінь і навичок, здібностей чи інших психологічних характеристик - інтересів, емоційних реакцій тощо [2].

Дидактичний тест - це система пов'язаних предметним змістом завдань специфічної форми, яка дозволяє здійснювати кваліметричні процедури вимірювання і

Наукове видання

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС
НПУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи

Випуск 7

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів.

Головний редактор	В. П. Андрущенко
Відповідальний редактор	П. В. Дмитренко, В. Д. Сиротюк
Відповідальний секретар	Л. Л. Макаренко
Технічне редагування	Л. М. Прокопець
Оригінал-макет	Т. М. Ветраченко

Матеріали подані мовою оригіналу

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Підписано до друку 31 червня 2007 р.

Формат 60x84. Папір офсетний. Гарнітура Тайме. Друк офсетний.

Умови, друк, аркушів 25,5. Облік видав арк. 18,83. Наклад 300.

Віддруковано з оригіналів

Видавництво

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29. 10. 2002

(044) 239-30-26, 239-30-85

Продажу не підлягає!